

Asia: VN/22263/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kilpailulain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helen Oy kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kilpailulain muuttamisesta.

Helen pitää kilpailuneutraliteettia koskevan sääntelyn ja kilpailuneutraliteetin toteuttamista lähtökohtaisesti kannatettavana. Sääntelyn toimeenpanoa edistävien menettelyjen tulisi kuitenkin olla hallinnollisesti mahdollisimman yksinkertaisia. Menettelyjen tulisi edistää markkinoiden toimivuutta sekä lisätä kustannustehokkuutta. Niiden avulla kilpailu- ja kuluttajaviraston tulisi pystyä puuttamaan kilpailun vääristymiin. Hallinnollisen taakan lisääminen toimialoille, jossa kilpailu jo tällä hetkellä toimii, ei lisää kustannustehokkuutta. Lisävelvoitteita asettavan sääntelyn tulisi perustua havaittuihin ja konkreettisiin kilpailua vääristäviin tilanteisiin, ei omistus pohjaan sellaisenaan.

Itsearviointivelvollisuus (30 c §)

Ehdotettu kilpailulain 30 c §:n itsearviointivelvollisuus loisi julkisomisteisille energiayhtiöille kuten Helenille tarpeetonta hallinnollista taakkaa ja ylimääräisiä kustannuksia. Tällainen lisävelvoite kasvattaisi julkisomistettujen yhtiöiden työmäärää tarpeettomasti ilman, että sen voidaan osoittaa tuovan vastaavaa lisäarvoa kilpailuneutraliteetin toteutumiselle toimialalla, jossa kilpailuvääristymiä ei ole havaittu.

Ehdotettu sääntely asettaisi julkisomisteiset energiayhtiöt eri asemaan suhteessa yksityisomisteisiin toimijoihin. Kilpailuneutraliteettisääntelyn tavoitteena tulisi olla eri toimijoiden mahdollisimman

tasapuolinen kohtelu markkinoilla, ei niitä eriarvoistava. Energia-ala on jo ennestään vahvasti säännelty toimiala, jolla toimijoihin kohdistuu laajasti sekä sektorikohtaista sääntelyä että erilaista viranomaisvalvontaa. Tämän vuoksi uuden, omistuspohjaan sidotun itsearviointivelvollisuuden tarvetta tulee arvioida kriittisesti, jotta sääntely ei aiheuta tarpeetonta hallinnollista taakkaa.

Itsearviointimenettelyn tulisi olla mahdollisimman yksinkertainen ja hallinnollisesti kevyt. Mikäli Kilpailu- ja kuluttajavirasto pyytäisi esittämään itsearvioinnin ja katsoisi sen olevan esimerkiksi sisällöltään riittämätön, tulisi Kilpailu- ja kuluttajavirasto ensisijaisesti pyytää laaditun itsearvioinnin täydentämistä. Tällainen tapauskohtainen mahdollisuus täydentävien tietojen pyytämiseen olisi oikeasuhtaisempi ja tarkoituksenmukaisempi kuin kaikille toimijoille asetettava laaja ja yksityiskohtainen ennakkollinen arviointivelvollisuus. Näin viranomaisen huomio voitaisiin kohdentaa heti tilanteisiin, joissa kilpailuneutraliteettia koskevalle tarkemmalle arvioinnille on tosiasiallinen tarve. Tällainen menettely vastaisi myös hyvän hallinnon periaatteita ja viranomaisen neuvontavelvollisuutta.

Kilpailuneutraliteetin turvaamisen tulisi perustua suhteellisuusperiaatteeseen ja kokonaisharkintaan. Sääntelymallissa on olennaista erottaa toisistaan aito tehokkuus ja mittakaavahyödyt sellaisista eduista, jotka tosiasiallisesti vääristävät kilpailua. Kilpailulakiin ehdotettavien uusien, julkisomisteisiin yhtiöihin kohdistuvien velvoitteiden on oltava toimijoille selkeitä, ennakoitavia ja työmäärältään kohtuullisia etenkin niistä yhteiskunnassa saatavaan hyötyyn nähden. Lakimuutoksen edellytyksenä on sääntelyn riittävä tarkkarajaisuus, jotta toimijat voivat luotettavasti arvioida velvolluuksiensa sisällön ja soveltamistilanteet.

Soveltamisalan poikkeukset (30 e §)

Energiatoimiala on vahvasti kilpailtu. Markkinat toimivat kilpailullisesti omistussuhteista riippumatta. Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (Erityisalojen hankintalaki) 10 §:n 1 momentissa säädetään lain soveltamisalan ulkopuolelle hankinnat, joiden osalta komissio on täytäntöönpanosäädöksellä vahvistanut, että toiminto on suoraan avoin kilpailulle markkinoilla, joille pääsyä ei ole rajoitettu. Euroopan komissio on jo vuonna 2006 päätöksellään (2006/422/EY) vapauttanut sähkön tuotannon ja myynnin Suomessa EU:n erityisalojen hankintasäännösten soveltamisalasta, koska kilpailun on katsottu toimivan. Kilpailulain 30 e §:ään Soveltamisalan poikkeukset tulisi kirjata uusi momentti, jonka mukaan

Mitä 30 c §:n 1-5 momentissa säädetään, ei sovelleta kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaan taloudelliseen toimintaa, mikäli toiminta on Euroopan komission päätöksellä vapautettu vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain soveltamisesta.

Asiakirjojen julkisuus

Helen kannattaa, että itsearviointia ei olisi annettava julkisesti saataville. Kuten esitysluonnoksessa on tunnistettu, itsearviointivelvollisuuden toteuttamiseksi laadittavat tiedot voivat sisältää liikesalaisuuksina pidettäviä tietoja, kuten yksityiskohtaisia tietoja yhtiön liiketoiminnasta, hinnoitteluperusteista, kustannusrakenteesta, investointisuunnitelmista sekä muista kilpailullisesti herkistä seikoista. Tämänkaltaiset tiedot saattaisivat jopa vääristää markkinoita, jos ne olisi velvollisuus antaa julkisuuteen.

Lisäksi energiatoimiala on huoltovarmuuskriittinen toimiala. Etenkään huoltovarmuuskriittisen toimialan itsearviointi ei voi miltään osin olla julkinen.

Eksymä Riku
Helen Oy